Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

23.10.2018

KEHA/3533/2018

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö, keskiviikko 24.10.2018 klo 9.00

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Pirkanmaan ELY-keskukselta lausuntoa koskien teemaa PL 32 / Kotouttamisen haasteet ja kotouttaminen vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa. Lausunnossa on pyydetty kiinnittämään erityistä huomiota seuraaviin asioihin;
- määrärahamuutokset ja uudet toimet sekä arvio näiden vaikutuksista
- arvio kotouttamisen tuloksellisuudesta sekä keskeisistä kehittämishaasteista
- maahanmuuttajien työllistymistilanne, työllistymisen haasteet ja kehittämistoimenpiteet

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto:

Työllisyystilanteen parantuessa myös maahanmuuttajien työllisyyskehitys on ollut myönteistä. Kotoutumiskoulutuksessa vuodesta 2016 alkaen toteutetut uudistukset ovat vaikuttaneet maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen pääosin positiivisesti. Aiempaa voimakkaammin ammatillisesti painottunut ja työelämään suuntaava kotoutumiskoulutus on madaltanut työelämän kynnystä ja nopeuttanut monien maahanmuuttajien kohdalla työelämään pääsyä. Pirkanmaalla nykyisen muotoiseen kotoutumiskoulutukseen on pystytty suuntaamaan määrärahoja siten, että jonotusajat ovat pysyneet kohtuullisina.

Kaikille maahanmuuttajille sama polku ei kuitenkaan sovi, ja jatkossa onkin tärkeä kehittää vaihtoehtoisia kotoutumisen polkuja: toisaalta nopeampaa "ohituskaistaa" koulutetuille maahanmuuttajille, joilla myös kielen oppimisen valmiudet ovat hyvät, ja toisaalta ns. tuetun kotoutumisen polkua niille, joille nykyinen polku on liian vaativa. Heidän kohdallaan erityisesti valmennuspalvelut ja tuettu työllistyminen sekä erilaiset työpaja -tyyppiset mallit on todettu toimiviksi, ja niihin resursointi on tärkeää. Samoin kuntouttavan työtoiminnan eri muodot ovat toimivia, mutta valitettavasti lainsäädännöstä johtuen niiden käyttö kotoutumisaikana ei tällä hetkellä ole mahdollista. Yhteistyö sosiaali- ja terveyspalveluiden ja Kelan kanssa on erityisesti näiden asiakkaiden kohdalla välttämätöntä, ja yhteistyön sujuvoittaminen tärkeää.

Omakielisen yhteiskuntaorientaation tarjoaminen on todettu monella tapaa tärkeäksi palveluksi kotoutumisen alkuvaiheessa. Myös Pirkanmaalla on tarkoitus lisätä tämän tyyppisiä orientaatiojaksoja vuonna 2019. Kohderyhmänä ovat erityisesti Euroopan ulkopuolelta tulevat maahanmuuttajat, joiden kotimaan/lähtömaan yhteiskunta poikkeaa merkittävästi suomalaisesta yhteiskunnassa.

Samalla kun kehitetään kotoutujille suunnattuja palveluita, täytyy huomiota kiinnittää myös kotoutumisajan ohittaneisiin maahanmuuttajiin, joiden kotoutumisprosessi on syystä tai toisesta pitkittynyt. Usein syynä ovat erilaiset perhesyyt, vanhempainvapaat tai sairaslomat, joiden takia kotoutumisprosessi on saattanut keskeytyä jopa useammaksi vuodeksi. Jatkossa pitää entistä vahvemmin tarjota myös näille työnhakijoille työllistymistä ja kotoutumista edistäviä ja tukevia palveluita, kuten esimerkiksi kielikoulutusta. Nämä asiakkaat on Pirkanmaalla tunnistettu entistä selvemmin työllisyyskokeilun aikana, ja heidän palveluprosesseja tullaan uudistamaan kokeilun kokemusten pohjalta.

23.10.2018

Maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä työnantajien ja yritysten rooli on merkittävä. Työvoimapula on osin aiheuttanut sen, että työnantajat ovat alkaneet kiinnostua myös maahanmuuttajista työvoimana. Erilaisia työnantajille suunnattuja tukimuotoja on jo olemassa, mutta niiden käyttöä nimenomaan maahanmuuttajien työllistämisessä tulee edelleen lisätä ja helpottaa. Tarvittaessa tukimuotoja pitää pystyä räätälöimään maahanmuuttajien työllistymistä tukevaksi. Tämä voi tarkoittaa esim. työpaikalla tapahtuvan osaamisen kartoittamisen tai kielikoulutuksen mallien edelleen kehittämistä ja niihin resursointia. Samanaikaisesti myös työnantajat pitää saada ottamaan vastuuta työpaikalla tapahtuvasta täydennyskoulutuksesta, on se sitten suomen kielen, työelämätaitojen tai ammatilliseen osaamiseen liittyvää koulutusta.

Vastuu luku- ja kirjoitustaidon koulutuksesta siirtyi vuoden 2018 alusta vapaalle sivistystyölle, mitä rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön kautta. Ainakin Pirkanmaalla tilanne on luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen osalta ollut vuonna 2018 erittäin haastava. Koulutuksen järjestäjiä alueella kyllä on, ja he ovat hyvin verkostoituneet muuta kotoutumiskoulutusta tuottavien tahojen kanssa. Rahoitus on kuitenkin ollut riittämätön ja rahoitusjärjestelmä haastava. Tästä syystä luku- ja kirjoitustaidon koulutusta ei ole pystytty toteuttamaan samassa laajuudessa kuin aiemmin, ja se on ollut hyvin sirpaleista. Lisäksi ongelmana on, että pienemmillä paikkakunnilla koulutusta ei välttämättä pystytä ollenkaan järjestämään, koska luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tarvitsevien asiakkaiden määrät saattavat olla pieniä ja vapaan sivistystyön resurssit vähäisiä. Mikäli koulutusta ei pystytä järjestämään pienemmissä kunnissa, ei myöskään kotoutuminen siellä onnistu ja muuttoliike suurempiin kasvukeskuksiin kiihtyy. Tämä ei tue valtakunnallista tavoitetta siitä, että vastaanottokeskuksissa oleskeluluvan saavat henkilöt jäisivät asumaan vastaanottokeskuspaikkakunnalle tai niiden lähialueille.

Tampereen kaupunkiseutu on jo pitkään kantanut vastuuta pakolaisten vastaanotosta ja on näissä asioissa ELY-keskuksen merkittävä kumppani. Valtion laskennallisten korvausten maksu pakolaisten vastaanotosta automatisoitiin suurelta osin vuonna 2016, ja tämä on helpottanut kuntien tilannetta resurssien suuntaamisessa pakolaisten kotoutumisen tukemiseen. Valitettavasti muiden pakolaisten vastaanottoon liittyvien valtion korvausten maksu tapahtuu jälkikäteen, ja on jo pitkään ollut merkittävästi viivästynyt. Syyt ovat varmasti osin hallinnollisia, mutta osin myös resursseista johtuvia. Viiveet maksatuksessa aiheuttavat haasteita paitsi suoraan kuntien kotouttavaan työhön, myös valtion ja kuntien alueelliselle yhteistyölle.

Jatkossa kumppanuuksien merkitys myös kotoutumisen tukemisessa tulee korostumaan. Kumppanuuksiin tarvitaan paitsi eri osapuolten hyvää tahtoa ja sitoutumista, myös uudenlaista resurssien allokointia. Erityisesti kolmannen sektorin rooli kotouttamistyössä on todettu hankkeissa erittäin merkittäväksi, mutta hanketyön ulkopuolella kolmannen sektorin työn tukeminen ja resursoiminen on vaikeaa. Tähän tarvittaisiin kipeästi uusia työkaluja.

Viranomaisten kumppanuudet ovat niin ikään merkittävässä roolissa kotouttamistyössä. Voimakkaan viranomaisyhteistyön varaan rakentuva International House Helsinki tarjoaa onnistuneen toimintamallin, joka voitaisiin suhteellisen helposti levittää muihin maahanmuuton kannalta merkittäviin kasvukeskuksiin. Tärkeimpien valtakunnallisten viranomaistoimijoiden (maahanmuuttovirasto, maistraatti, vero, kela) rooli on mallin leviämisen kannalta merkittävä.

Pirkanmaan ELY-keskus

Maahanmuuttopäällikkö Marja Huttunen